

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ

Шифр та назва спеціальності

232 Соціальне забезпечення

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Управління в сфері соціального забезпечення

Кафедра

Педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна (301)

Рівень освіти

Магістр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Вибіркова

Семестр

9

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Грибко Ольга Владиславівна

Olga.Grybko@khpi.edu.ua

Кандидат наук з державного управління, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені академіка І.А. Зязюна НТУ «ХПІ». Стаж наукової роботи – 16 років. Автор понад 35 наукових праць. Провідний викладач дисциплін: Державна соціальна політика, Національна безпека у сфері соціального захисту, Технологія прийняття управлінських рішень, Європейські студії, Економічна психологія (2021-2023 рр., англ.мовою), Конфліктологія (англ.мовою), Методологія організації наукових досліджень (англ.мовою), Політична психологія (англ.мовою), Психологія безпеки людської діяльності (англ. мовою).

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Під час вивчення дисципліни студент має отримати знання з історико-правового та інституційно-управлінського аспектів становлення Європейського Союзу, навички здійснення аналізу спільних політик ЄС, завдяки яким здійснюється регулювання соціальної сфери.

Мета та цілі дисципліни

Метою вивчення дисципліни є набуття студентами необхідних знань і навичок з питань становлення ЄС, аналізу спільних політик ЄС в соціальній сфері, розуміння етико-ціннісного вектору соціальної роботи в країнах Європи.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

Загальні компетенції:

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Спеціальні компетенції:

СК9 Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.

СК10 Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями працівника соціальної сфери.

Результати навчання

РН2 Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань щодо соціального забезпечення, формулювати висновки та рекомендації щодо його впровадження.

РН4 Застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово.

РН17 Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Наявність знань із загальних питань провадження соціальної політики, розуміння передумов та викликів, пов'язаних з євроінтеграційною стратегією України, а також навичок аналізу політики.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Методами навчання у викладанні навчальної дисципліни «Європейські студії» є:

- словесні (бесіда, дискусія, лекція, робота з книгою);
- дослідницькі (теоретичний аналіз наукових джерел, створення власного соціального проекту);
- практичні (практичні вправи);
- гейміфікація (ділові ситуаційні ігри);
- групові (творчі групи, робота в малих групах, робота в парах).

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Теоретичні засади інтеграційних процесів

Загальне визначення інтеграції та її класифікація. Багатонаціональний інтеграційний процес. Спільна політика та її типи. Спільні інтереси та їх узгодження. Стадії багатонаціональної інтеграції. Фактори сприяння інтеграції. Принципи та цілі європейської інтеграції.

Тема 2. Історія розвитку європейської ідеї

Передумови єдності Європи. Цивілізаційна єдність Європи. Питання цивілізаційних кордонів Європи. Чинники об'єднання європейських держав. Трансформація ідеї інтегрування. Економічні, політичні та громадянські чинники об'єднання. Атлантизм та євразійство, інші концепції інтеграції. Вплив Другої світової війни на інтеграційні процеси у Європі.

Тема 3. Інтеграційні процеси в Європі 40-50-х рр. ХХ ст.

Політичне та економічне становище держав повоєнної Європи. Передумови “холодної війни”. План Маршалла та європейська інтеграція. Програма модернізації Моне та створення Федеративної Республіки Німеччини. План Шумана. ЄСВС та ЄОС. ЄЕС та Євратом.

Тема 4. Розвиток Європейської спільноти у 60-70-ті рр. ХХ ст.

Роль Шарля де Голля у розвитку Франції та ЄСп. Формування Спільноти. Стосунки Великої Британії та ЄСп. Гаазький саміт. Перше розширення. Прояв спільних інтересів у 70-ті рр.

Тема 5. Розширення та трансформаційні зміни в ЄС у 80-90-ті рр. ХХ ст.

Трансформаційні процеси у Співтоваристві у 80-90-х рр. Особливості розширення ЄС у 90-ті роки. Інституційні та організаційні вдосконалення як наслідки розширення Євросоюзу.

Тема 6. Європейські договори та інституційні вдосконалення

Поступовість та послідовність створення Європейського Союзу. Доповідь Лео Тіндемана. Значення Проекту Спінеллі. Основні засади Маастрихтського договору. Розвиток інституційних основ ЄС у Амстердамському договорі. Еволюційний характер Ніццького договору. Наднаціональний аспект у функціоналізмі. ЄС у світлі міжурядової моделі. Європейська рада. Європарламент. Рада ЄС. Європейська Комісія. Європейський Суд та Суд І Інстанції.

Тема 7. Передумови світового розвитку у ХХІ ст. та Європейський Союз

Напрямки політичного розвитку Євросоюзу у XXI ст. Загальні умови та соціально-економічні тенденції існування Євросоюзу у XXI ст. Стратегія подальшого розвитку Євроспільноти. Основні передумови європейського вибору України.

Тема 8. Стратегія розвитку середземноморської політики ЄС. Динаміка стосунків з Росією, США та Японією

Імпульси розвитку співпраці ЄС у регіоні Середземномор'я. Основні етапи середземноморської політики ЄС. Проблеми розширення ЄС. Тенденції взаємин між Євросоюзом та Росією. Роль та місце "великої трійки" у світовому розвитку. Головні умови та принципи взаємодії ЄС та США. Тенденції Перспективи стратегічного співробітництва між ЄС та Японією.

Тема 9. Риси об'єднаної Європи

Цінності ЄС. Хартія основних прав ЄС. Політичні "гравці" в середині ЄС. Особливості європейських стандартів захисту прав людини. Засновницькі договори Європейського Союзу та інші правові акти щодо захисту прав людини.

Тема 10. Європейська соціальна хартія та Європейський кодекс соціального забезпечення

Вектори соціального забезпечення в ЄС. Європейська соціальна хартія: основні положення та імплементація. Європейський кодекс соціального забезпечення: основні положення та імплементація.

Тема 11. Ставлення до соціального захисту в Європі

Держава загального добробуту та соціальні ризики в Європі. Системи соціального захисту. Риси освітнього, медичного та пенсійного забезпечення. Концептуальна основа для аналізу ставлень до політики соціального захисту.

Тема 12. Підготовка соціальних працівників у країнах Європи

Соціальний сектор Європейського розвитку. Класифікація моделей навчання фахівців у соціальній галузі. Системи підготовки соціальних працівників у країнах Європи: Велика Британія, Франція, Нідерланди, Німеччина.

Тема 13. Європейські принципи етики соціального працівника

Класифікація основних принципів соціальної роботи. Принцип компетентності. Принцип відповідальності. Принцип «Насамперед не зашкодь». Принцип конфіденційності. Принцип колегіальності. Принцип співпраці.

Тема 14. Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах євроінтеграції України

Європейські стандарти соціального забезпечення як орієнтир для України. Соціальне право в ЄС. Модернізація наявної системи соціального захисту в Україні.

Теми практичних занять

Тема 1. Теоретичні засади інтеграційних процесів

Обговорення теми, Складання таблиці, де визначте характерні риси кожної зі стадій інтегрування. Опишіть, які нові складові з'являються на кожному новому етапі інтеграційного процесу.

Тема 2. Історія розвитку європейської ідеї

Обговорення теми, Визначення низки факторів процесу інтегрування європейських держав (наведіть історичні приклади, які підтверджують ваші висновки).

Тема 3. Інтеграційні процеси в Європі 40-50-х рр. XX ст.

Обговорення теми, Визначте головні переваги кожного чинника (політичний, економічний, соціальний, демографічний, культурний, воєнний) та доведіть визначальність його ролі у розвитку інтеграційних поглядів щодо спільності європейських держав.

Тема 4. Розвиток Європейської спільноти у 60-70-ті рр. XX ст.

Обговорення теми, Складання таблиці, ілюструючи прикладами політичні дії Французької республіки у післявоєнний період та поділяючи їх на позитивні та негативні.

Тема 5. Розширення та трансформаційні зміни в ЄС у 80-90-ті рр. XX ст.

Обговорення теми, Складання схеми процесу реформування Європейських Співтовариств протягом 50 – 90 –х рр XX ст.

Тема 6. Європейські договори та інституційні вдосконалення

Обговорення теми, Складання таблиці з визначеними цілями та принципами існування Європейських Співтовариств згідно з Маастріхтською угодою.

Тема 7. Передумови світового розвитку у XXI ст. та Європейський Союз

Обговорення теми, Враховуючи сучасні глобальні проблеми людства (політичні, економічні, соціальні, демографічні, продовольчі), окресліть перспективи розвитку ЄС у XXI ст.

Тема 8. Стратегія розвитку середземноморської політики ЄС. Динаміка стосунків з Росією, США та Японією

Обговорення теми, Сформулюйте пріоритетні напрями взаємовідносин між ЄС та країнами світу у вигляді есе.

Тема 9. Риси об'єднаної Європи

Обговорення теми, Проаналізуйте процес інтегрування України до ЄС за роки незалежності, чи відповідаємо ми базовим рисам об'єднаної Європи?

Тема 10. Європейська соціальна хартія та Європейський кодекс соціального забезпечення

Обговорення теми, презентація реферативних робіт.

Тема 11. Ставлення до соціального захисту в Європі

Обговорення теми, презентація реферативних робіт.

Тема 12. Підготовка соціальних працівників у країнах Європи

Обговорення теми, есе до 3 сторінок про навчання соціальних працівників в обраній країні Європи.

Тема 13. Європейські принципи етики соціального працівника

Обговорення теми, презентація реферативних робіт.

Тема 14. Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах євроінтеграції України

Обговорення теми, презентація реферативних робіт.

Теми лабораторних робіт

-

Самостійна робота

Підготовка до практичних занять (вивчення лекційного матеріалу, підготовка есе), Підготовка та презентація реферативної роботи (тема вибирається зі списку).

Література та навчальні матеріали

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали XIX наук.-практ. конф. 16 червня 2022 р., м. Дніпро ; за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Дніпро: НТУ ДП, 2022. 151 с.
2. Зозуляк-Слущик Р.В. Етика соціальної роботи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. 190 с.
3. Перспективи та виклики євроінтеграційних процесів для України : навч.-метод. матеріали ; Л.І. Даниленко, І.В. Поліщук. К. : НАДУ, 2013. 132 с.
4. Стандарти європейського врядування : навч. посіб. авт. кол.: І.А. Грицяк, О.Ю. Оржель, С.М. Гладкова та ін. ; за заг. ред. І.А. Грицяка. К. : НАДУ, 2011. 184 с.
5. European Pillar of Social Rights. URL : https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf
6. Freitas M. J. Social Professional Work and Education in The Netherlands. URL : https://www.researchgate.net/publication/242288701_Social_Professional_Work_and_Education_in_The_Netherlands
7. Monica Threlfall. The Social Dimension of the European Union: Innovative Methods for Advancing Integration. Global Social Policy, Dec. 2007. P. 271-293. URL : https://www.researchgate.net/publication/249723637_The_Social_Dimension_of_the_European_Union_Innovative_Methods_for_Advancing_Integration

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус Ірина. Досвід країн ЄС у сфері соціальної підтримки населення. Світ фінансів. Вип. 4 (9), грудень 2006 р. 165-169.
2. Клименко А.Л. Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах євроінтеграції України: окремі аспекти. Теорія і практика правознавства. 2017. Вип. 2 (12) С. 9-10.
3. Кобзар Б. С. Фактори соціальної особистості і відповідальності вчителя-вихователя. Теоретичні та методичні засади соціально-педагогічної підготовки вчителя. Київ – Житомир, 1999. С. 56–58.
4. Робак В. Є. Система підготовки соціальних працівників у деяких зарубіжних країнах. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. 2013. № 2. С. 206-210. URL : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

bin/irbis_nbuв/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzspp_2013_2_38.pdf

5. Романовська Л.І. Система підготовки фахівців з соціальної роботи за кордоном на прикладі розвинених країн. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2013. № 3. URL : [http://www.irbis-nbuв.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbuв.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuв/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadps_2013_3_21.pdf)

bin/irbis_nbuв/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadps_2013_3_21.pdf

6. Семигіна Т.В. Європейські моделі дистанційної підготовки соціальних працівників: уроки для України. Електронний архів Національного університету "Києво-Могилянська академія". URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7495/Semigina_Yevropeiski_modeli.pdf

7. Скачкова Г. Зарубіжний та вітчизняний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з особами, що мають особливі освітні потреби. Освітологічний дискурс. 2018. № 1-2 (20-21). С. 116-128. URL : <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/491/406>

8. Трубавіна І.М. Етика соціально-педагогічної роботи з сім'єю : навч.-метод. посіб. К. : УДЦССМ, 2001. 72 с.

9. Rothstein, B., Samanni, M. & Teorell, J. 2012. Explaining the Welfare State: Power Resources vs. the Quality of Government. European Political Science Review, 4,1-28.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. <http://library.kpi.kharkov.ua/>

2. <http://web.kpi.kharkov.ua/>

3. Європейський кодекс соціального забезпечення : Рада Європи; Кодекс, Класифікація від 16.04.1964 № ETS.Ns 48 (Редакція від 06.11.1990) URL :

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_329

4. Європейська соціальна хартія : Хартія Ради Європи від 03.05.1996 URL :

http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_062

5. Human Rights in EU. URL : http://europa.eu/pol/rights/index_en.htm

6. Енциклопедія сучасної України. Світ-суспільство-культура. Том 11. URL :

<https://esu.com.ua/article-12384>

7. Енциклопедія державного управління. Т. 7. Ч. 1, 3. URL : https://ipa.karazin.ua/wp-content/uploads/2021/02/tom7_3.pdf ; https://ipa.karazin.ua/wp-content/uploads/2021/02/tom7_1.pdf

8. Корнієнко В.О. Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник. URL :

<https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/01.html>

9. Маріуш Квятковський. Інституційна система Європейського Союзу. 45 с. URL :

<http://www.europe.org.ua>

10. Роберт Казімір. Історія Європейської Інтеграції. Від декларації Шумана до розширення на Схід. 23 с. URL : <http://www.europe.org.ua>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Система оцінювання передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять. Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись у таких формах: 1. Поточне оцінювання роботи студентів у процесі практичних занять. 2. Проведення проміжного контролю. 3. Проведення модульного контролю. Поточне оцінювання має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є: 1) активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять; 2) виконання проміжного контролю; 3) виконання модульного контрольного завдання.

Контроль виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях: оцінювання проводиться за 5-бальною шкалою за критеріями: 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; 2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни; 3) ознайомлення з рекомендованою літературою та сучасною літературою з питань, що розглядаються; 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні завдань, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, завдань, винесених на розгляд в аудиторії; 5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки. Оцінка "відмінно" ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді до всіх п'яти зазначених критеріїв. Відсутність будь-якої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів. При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Модульний контроль здійснюється та оцінюється за допомогою проведення контрольної роботи за всіма темами дисципліни.

Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як середня з кількох складових, що враховує оцінки кожного виду контролю (дві оцінки за результатами поточного модульного контролю, оцінку за курсову роботу і відповідь на екзамені).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

09.06.23

Завідувач кафедри
Олександр РОМАНОВСЬКИЙ

08.06.23

Гарант ОП
Лариса ГРЕНЬ